

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

VII. Cur tres tantum animæ distinguantur, cum numerentur quatuor
viuentium gradus, & quinq[ue] potentiarum genera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

propter immaterialitatem animæ rationalis. Et ideo prius quam illa tractetur, & expediatur, naturam, & substantiam rationis animæ, eiusque informationem explicare necessarium est: ideoque, ut dixi, illam nunc omitimus. Et consequenter de alijs duabus animabus vegetatiua, & sensitua inter se collatis, nouam hic difficultatem mouere necessarium non est: tum quia nulla occurrit alius momenti: tum etiam, quia soluendo difficultates circa animam rationalem à fortiori aliæ expediuntur.

13
Sine diuisione
animæ in
membra re,
an ratione
distin-
da.
Quomodo si
hoc ergo
declaramus,
aduertere oportet,
illa tria
membra
duobus modis
accipi posse.

Solum superest in hoc puncto explicandum, quo modo anima in communi in tres animas distinguatur, cum sepe illæ reuera non sint tres animæ, sed in eodem ita coincidunt, ut duæ illarum, vel omnes tres in unam simplicem vniuntur. Ad Quomodo si hoc ergo declaramus, aduertere oportet, illa tria membra duobus modis accipi posse. Primò ut in re ipsa existunt cum separatione reali, & supposita, ut sic dicam, vnius gradus ab alio. In quo sensu anima vegetatiua dicitur illa, quæ tantum vegetatiua est, id est, quæ secundum suam ultimam differentiam intra gradum vegetabilium continetur, & limitatur. Sensitiua vero, quæ ad gradum sensituum ascendit, & ultra non progreditur, sed intra illum ultimam speciem habet: rationalis vero, quæ in viuenti corporeo principium est intelligendi, esto sit etiam principium aliarum actionum. Et in hoc sensu tria illa membra semper realiter distinguuntur, & essentialiter etiam secundum species ultimas: ut ex discursu proxime facto satis notum est.

14
Quomodo in
distinctione
ratione

Secundò possunt illa membra sumi secundum præcisas, & abstractas rationes communes principij vegetandi, sentiendi, & ratiocinandi, ita ut vegetatiua præcisè sumatur secundum genericam rationem principij vegetandi, abstracto ab omni determinatione, seu differentia contrahente illam genericam rationem, siue intra illud gradum, siue ultra illum. Et similiter anima sensitua cum proportionem cum eadem abstractione sumenda est: rationalis verò ex se solum dicit specificam rationem communem. In hoc ergo sensu illæ tres animæ non distinguuntur, ut tres formæ physice distinctæ, sed ut tria prædicata subordinata, quasi in linea prædicamentali, sicut distinguuntur, viuentis, animalis, & hominis: nam cum eadem proportionem distinguuntur prædicata generica, & specificæ in formis, sicut in compositis, quæ per illas constituuntur. Et sub hac ratione non est inconueniens, quòd plura ex illis membris in vnum conueniant, quia ut sic non necessariò distinguuntur res, sed ratione tantum, ut in generibus, & speciebus subordinatis manifestum est, & in capite octauo magis explicabitur.

CAPVT VII.

Cur tres tantum animæ distinguantur, cum numerentur quatuor viuentium gradus, & quinque potentiarum genera.

1
Ratio di-
stinctionis
bis

In hoc capite explicandum est, quod in quarto capite, num. 3. quarto loco posuimus, scilicet, an prædicta diuisione sufficiens sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia gradus non distinguuntur à nobis, nisi per operationes, & facultates: quia illos non in se, neque per causas cognoscimus, sed à posteriori per effectus inuestigamus, & sic animæ potentie distinguuntur quinque ab Aristotele, scilicet vegetatiua, sensitua, intellectiua, appetitiua, & potentia motiua: & modi operationum distinguuntur saltem quatuor. Ergo quinque, vel saltè quatuor animæ sunt distinguendæ. Et hoc posterius de quatuor modis operationum, confirmat Arist.

1. Pars.

2. Pars ex
Arist.

lib. 2. de Ani. cap. 2. Vbi in posteriori animæ definitione quatuor membra ponit, dicens, Animam esse principium eorum, quæ huius definiuntur, vegetatiua, sensitua, intellectiua, etiam motu. Ergo addendum fuisse in diuisione quatuor membra, scilicet, anima loco motiua. Probatur consequentia, quia etiam illa est actus corporis physici organici, & principij specialis operationis vitalis, utique motus progressiui, qui viuentium proprius est, & non minus distinguitur ab alijs tribus animabus, quam ipsæ inter se distinguantur. Nam sicut anima vegetatiua separabilis est à sensitua, & non è contra: ita anima sensitua secundum ipsum Aristotelem est separabilis à loco motiua, & non è contrario, & loco motiua separabilis est à rationali, & non è conuerso: ergo eadem ratio est distinguendi animam loco motiuam à cæteris, & constituendi illam inter sensituiam, & rationalem, quæ est distinguendi cætera inter se. Et confirmatur, quia, ut diximus, eadem est ratio de toto, & de parte, seu de concreto, & abstracto, seruata proportionem. Sed Aristoteles distinxit quatuor gradus viuentium: ergo eadè ratione distinguere debuit quatuor species animarum.

Imò hinc vterius sequitur, plures quam quatuor animas esse distinguendas: quia ut duæ species animarum distinguuntur, satis est ut ita inter se compareantur, quòd vna sit ab alia separabilis, & non è contrario: sicut vegetatiua separatur à sensitua, & non è conuerso: at verò intra latitudinem animæ sensitivæ, possunt plura membra eodem modo distingui. Nam in primis quædam est anima, quæ solum est principium tangendi, seu sensus tactus, & separatur ab alijs sensibus, licet è contrario anima sensitua simpliciter non sit separabilis ab anima tactiua, ut sic dicam. Vnde Philopon. lib. 2. cap. 2. de Anima, distinguit gradum viuentium medium inter plantas, & animalia, quem vocat plantanimal: quia nec est tantum plâta, cum participet sensum tactus, nec simpliciter animal, cum non participet absolute gradum sensituum. Et quidquid sit de modo loquendi, illa anima tactiua separabilis est à sensitua perfectâ, licet non è contrario: ergo eadem ratione constituet peculiarem animæ speciem. Ultra has verò animas addi potest anima concupiscens: nam hæc etiam est distincta animæ vis, quæ à quibusdam aliarum separabilis est: licet non ab omnibus. Imò Plato in Timæo illam diuinit in irascibile, & concupiscibile: quibus addidit solam rationalem, & ita modo alio longe diuerso trimembrem animarum diuisionem tradidit, quem in hoc alij multi postea imitati sunt.

Nihilominus constans est omnium Philosophorum sententia, tres tantum esse animarum gradus, prout in illa diuisione numerantur. Ita enim sentit Arist. in lib. 2. de Anim. vbi omnes expostores consentiunt. Tradit etiam optimè D. Aug. lib. de Quantitate animæ, cap. 33. vbi licet septem gradus vitæ distinguat: nihilominus tres tantum primi ad distinctionem animarum, & ad naturalem philosophiam pertinent: nam reliqui ad moralem, vel ad supernaturalem statum vitæ, aut patrie spectant: & ita non mutant, nec multiplicant animarum species, sed varias perfectiones, & ornamenta eiusdem rationalis animæ continent. Docuit etiam diuisionem illam Diuus Thomas 1. part. quæst. 78. art. 1. vbi sufficientiam illius diuisionis ex operationibus colligit in hunc serè modum. Quia in hoc distinguuntur gradus animæ in genere ab alijs formis inanimatarum, quod est principium intrinsecum operationis viuentis in seipsam, & ad suam perfectionem per se operantis, quem modum operandi inanimata non habent, ut supra ostensum est. At verò inter viuentia ipsa

ipsa tres modi sic operandi in seipsis inueniuntur. Vnus est operandi in se per organa corporis, & per qualitates materiales & corporeas, & hic est infimus, & ad vegetatiuam animam pertinet. Alius modus operandi est per organa corporis, medijs tamen qualitatibus aliquo modo incorporeis, & sic operatur anima sensitua. Tertius modus operationis est absq; organo, vel qualitate corporea, qui est proprius animae rationalis: ergo per habitudines ad hos tres modos operandi optimè, & sufficienter distinguuntur tres gradus animarum.

In quo discursu, primum dubitatur quis potest circa subsumptam propositionem, cur anima vegetatiua dicatur operari per qualitates materiales, & corporeas, potius quam sensitua. Nam si per qualitates materiales intelligatur primæ qualitates elementorum, vel mixtæ ex illis, quæ communes sunt corporibus inanimatis: non per illas tantum operatur anima vegetatiua, sed etiam per proprias potentias, vitalem, & nutritiuam: & si quas alias habet adiutrices: vt attractiuam, expulsiuam, &c. Si verò per qualitates materiales intelligantur qualitates extensas in materia, & ab illa pendentes, etiam anima sensitua per qualitates tantum materiales operatur. Ergo ratio illa distinguendi duas animas, non rectè subsistit. Vnde oritur etiam difficultas circa tertium membrum: quia licet ille modus operandi valde diuersus sit, videtur tamen excedere rationem animæ, vt anima est, cum anima vnatur corpori propter vsum eius ad operationem suam.

Dicendum verò est, in præsentia corporeas qualitates appellari illas, quæ materiam ipsam concernunt, & disponunt in ordine ad suum esse, vel ad esse substantiale ipsius compositi, aut partium eius, & sic dicitur anima vegetatiua operari per has qualitates, non quia non habeat aliquam propriam potentiam vitalem: sed quia hæc proximè vititur calore, seu temperamento materiali ad suam operationem, & ita operatio eius in substantia sua non transcendit actiones materiales, sed tantum in modo, vt supra explicauimus. Vnde in eodem sensu negatur, animam sensitiuam operari per qualitates corporeas: non quia operetur per proprias qualitates spirituales, & immateriales, sed quia per subtiliores formas aliquo modo ad crassitudinem materiæ abstractas operatur. Dices, ergo fundatur hic discursus in speciebus intentionalibus, quarum positio valde incerta est. Respondetur in primis nobis esse satis certum. Et deinde quod illas negauerit, negare certò non poterit ipsos actus sentiendi esse actiones, vel qualitates altioris ordinis, quàm sint qualitates merè corporeales. Et consequenter potentias animæ, si per seipsas, & sine speciebus tales actus efficere possunt, esse multo altioris, & sublimioris naturæ. Atque ita non minus efficaciter colligitur distinctio illius gradus ab inferiori, positis speciebus intentionalibus, quàm sine illis. Vnde posset etiam distinctio illorum duorum graduum ita explicari. Quia operatio rei viuentis circa seipsam, aut ordinatur tantum ad seipsam perficiendam, conseruandam, vel propagandam in suo esse naturali, & sic pertinet ad gradum vegetatiuum: vel ordinatur ad se perficiendam recipiendo in se res alias, & quodam modo formas, vel simulachra illarum in se formando: & hic sine dubio altior modus operationis est: ex quo generalis ratio animæ cognoscens distincta à vegetabili confurgit. Ille autem operandi modus, vel per organum corporeum, vel sine illo fieri potest, & sic distinguuntur duæ animæ, sensitua, & rationalis. De hac verò, quomodo sit vera anima, licet ad suam propriam operationem corpore, vt proprio organo, & instrumeto immediato non vtatur, in sequentibus dicemus.

Atque ita probata relinquitur consequentia primi discursus principalis, nimirum, diuisionem esse bonam, & sufficientem. Prior enim pars probatur: quia nos non possumus distinctionem formatam, nisi ex operationibus venari: illa autem tria genera operationum distinctissima sunt, & in modo abstrahendi à materia plurimum inter se distant. Ergo optimè ex illis colligitur distinctio essentialis, seu formalis inter illa membra. Altera item pars de sufficientia, & adæquatione (vt sic dicam) membrorum cum diuiso patet, quia nullum modum operandi formæ informantis corpus, & superantis modum agendi inanimatorum inuenire possumus, qui sub illis tribus non comprehendatur. Quia nec experientia illum ostendit, nec facile cogitari potest, etiam si fingendi datur licentia.

Et hoc fiet facilius, & euidentius si duo considerentur. Vnum est, partitionem illam, quantum ad æquationem, non esse omnibus membris immediatam. Potuisset enim anima in comuni immediate diuidi in vegetantem, & cognoscentem: & rursus cognoscentem in sentientem, & intelligentem: quia sensus, & intellectus maiorem convenientiam inter se habent, quàm cum vegetandi facultate. Quia verò ad physicam cognitionem animarum illa convenientia parum conferebat: ideo immediate tradita est trimembris diuisio. Aliud considerandum est, membra illa non esse æquè vniuersalia: nam sub primo, & secundo membro variæ species, vel etiam genera animarum comprehenduntur: tertium autem vnam tantum speciem vltimam continet. Vnde si danda esset adæquata diuisio animæ per vltimas eius species, innumera membra recensenda fuissent. Veruntamen nimis operosum, & ferè impossibile esset adæquatam diuisionem illo modo tradere, nec ad generalem doctrinam de anima pertinet. Data est ergo illa diuisio per generales modos operandi in corpore cum aliqua excellentia, & minori dependentia à materia quorum diuisio necessaria erat ad distinctam notitiam perfectiorum animarum, & præcipuè rationalis, & omnium facultatum, & actionum eius, & ideo, & sufficientissima, & maxime doctrinalis est.

Ad primam rationem dubitandi in contrarium responderetur, in primis generaliter non esse necessarium tot multiplicare animas, quot operationes, vel potentias: quia vna anima potest habere plures operationes, & potentias: vt anima rationalis, licet vna specie sit, habet intellectum, & voluntatem, & anima sensitua habet plures sensus, & appetitum. Vnde regula generalis est, quando vna potentia comitatur aliam, & vna ab alia non separatur, licet potentia ipsa multiplicetur, non propterea animarum genera, seu gradus multiplicari. Et hac ratione, licet appetitus vitalis sit specialis potentia, non constituit specialem animæ gradum, quia semper cum proportionem cognoscētem potentiam comitatur. Et idem videtur cum proportionem dicendum de potentia secundum locum motiua, saltē quoad perfecta animalia: nam sequitur sensum, & appetitum, & ab eis non separatur.

Et ita ad priorem partem illius difficultatis fatemur, dari quinque potentias animæ: quarum sufficientiam tradit D. Thomas d. quæst. 78. art. 1. specialis pro Nobis verò sufficit, quod diuisio est ad tradendam doctrinam de anima accommodata, & quod nulla cogitari potest animæ potentia, quæ sub illis membris non contineatur, licet facile posset in plura distingui, vel alijs modis commodè fieri. Vel distinguendo appetitum in sensitiuum, & rationalem: sicut cognoscendi facultates, vel distinguendo potentiam generatiuam, quæ in illa diuisione

6. Concluditur prior pars consequentia posita in fine num. 3.

Concluditur posterius.

7. Enucleatur amplius diuisio. Primo.

Secundo.

8. Ad rationem dubitandi in notum i generalis responsio.

9. Responsio specialis pro 1. parte ibid.

diuisione sub vegetatiua comprehenditur : satis
verò est, vt dixi, illam diuisionem esse sufficientē,
claram, & doctrinē accommodatā. Ex illa verò
non sequitur multiplicatio animarum : quia tres
ex illis potentis vni anima sensitīuā conueniūt.
Idemque cum proportione dicendum videtur de
anima secundū locū motiua : nimirum, non
constituere peculiare animarū rationem, nisi qua-
tenus sub anima sensitīua plures species, vel etiam
genera animarum sensitīuarum subdistingui pos-
sunt. Nam anima secundū locū motiua sensiti-
ua est : quia per sensum, & appetitū efficit mo-
tum, licet fortasse per specialem facultatem in
membris corporis existentem, illū exequatur :
hoc enim pō satis ad constituendum nouū ani-
mæ gradum, aut genus sub illis tribus non com-
prehensum. Quia (vt dictū est) ex eadem anima
plures oriuntur facultates inter se subordinatæ.

Vnde ad replicam de separabilitate animæ fen-
fitur à loco motiva, & non è conuerso, respon-
dendo in primis animas non distingui per solam il-
lam separabilitatem, quæ ex maiori, vel minori
potentiarum numero potest confurgere: vt si vna
anima habeat omnes facultates, quas habeat alia,
& vltra illas habet aliquam, vel aliquas non com-
munes alteri. Quæ differentia interdum proueni-
re potest ex maiori, vel minori perfectione specifi-
ca intra eundem gradum animæ: quando omnes
ille potentie eundem modum operandi cum de-
pendentia à materia, & qualitatibus corporis par-
ticipant. At verò generalis diuisio animæ per di-
uersos modos abstractionis, vel (vt ita dicam) ma-
gis, vel minus materialiter operandi data est. Et ideo
sub vno membro comprehendì possunt plures
animæ alias differentias inter se habentes.

Deinde respondeo animam sentitiuam non se-
parari omnino à loco motiuâ, quia nullum est vi-
uens participans sensum, quod non participet vi-
mouendi se, iuxta capacitatem suam, & cum pro-
portione. Nam si perfectam facultatē sentiendi
internam, & externam habet, vim etiam se mo-
uendi habet perfectam, vtique incedendo ab vno
loco integro in alium, vel gradiendo, vel volâdo,
vel saltando, natando, &c. Si vero imperfectum
sensum habeat, vtsolum tactum, saltem potest
moueri, sic dilatando, & contrahendo, & sic mu-
tando locum etiam sibi adequatum, licet tardo,
& imperfecto modo. Sic enim diximus suprà pro-
bando plantas nō sentire, nullum esse viuens sen-
tiens, quod non exhibeat aliquam exteriora signa
cognitionis, quæ signa, non nisi interueniunt alicui-
us motus localis animalia exhibent. Omne enim
uiuens exterius sentiens, phantasiâ, seu sensum
internum, & consequenter etiam dolorem, vel
voluptatem participant, & per motum aliquem
illarum affectionum signa exprimunt, dum se di-
latant, aut colligunt. Versimile etiam esse sentire
fame, vel nimium calorem, & inde posse ad
quærendum cibum, vel refrigerium modo sibi
proportionato moueri. Ergo sicut animæ sentiti-
uæ non debuerunt in illa diuisione multiplicari,
aut distingui, eo quod inter eas quædam sunt per-
fectæ, & aliæ imperfectæ: ita nec ob virtutem loco
motiuam multiplicandæ fuerunt.

Sed tunc vrget altera confirmatio, vel infantia in auctoritate Aristotelis potissimè fundata: nam addit quantum membrum, distinguendo quatuor viuientium membra: quæ partitionem tota Philosophoporum Schola acceptauit: vt viderelicet in D. Thoma *suprà*, & alijs, omnes tamen fundant illam tantum in dicta separabilitate animalium (entientium), & immobilitate a se mouentibus. Quæ non est vera de omnimoda immobilitate, vt sensum est: & ita solum superest diuissio in maior, vel minori potestate, & perfectione se moue-

da, quæ inuenitur non minor in gradu magis, vel minus perfectio sentiendi. Vnde Patres Conimbricenses lib. 2. de Anima, cap. 3. quæst. 2. art. 2. fatentur, si viuens sumatur, vt dicitur vita substantialis, & constituitur per animam, vt forma substantialis est, & principium accidentalium vite, sic tantum tria genera, seu gradus viuientium constitui debere, vegetatiuum, sensitium, & rationale, a triplici anima, vegetante, sentiente, & intelligente. Et hoc sine dubio conuincit argumentum factum: quia non possunt plus multiplicari concretum, quam abstracta: nec composita, quam formæ quibus constituitur: ergo nec viuentia plus, quam substantiales vite, nec vite plus, quam substantia principia earum, quæ sunt animæ. Addunt Zeno et alii, verò nihilominus dicti auctores, sumendo viuētia, vt ab accidentalibus vita dominantur, id est, ab operatione vitali, vel à potentia ad illam, sic numerari quatuor gradus viuientium, propter gradiendi potentiam, quæ in animalibus perfectis, & non in inferioribus reperitur.

Sed contra hoc fecundum vrger semper diffi-
cultas tacta, quod hæc potentia generaturum
pro facultate se mouendi localiter, communis
est omnibus animalibus. Tum quia reuera ille,
qualiscunque motus animalium imperfectorum,
vitalis est: quia non fit sine sensu, imaginatione,
& appetitu, nec etiam fieri potest sine aliqua intrin-
seca facultate actiua proximè mouente, siue illi sit
ipse appetitus, siue in qualibuscunque membris
taliu animalium exsistat. Ergo animalia perfecta
non excedunt imperfecta in potentia motiua ab-
solutè, vel in motu, sed in eius perfectione. Ergo
sicut hoc non sufficit ad distinguendum quatuor
gradus animarum, aut viuientium vita substanti-
tiali: ita nec ad diuidendum quatuor gradus vi-
uientium, *vita* accidentalit. Prefertim, quia nec nos
distinguiamus vitam substantialem, nisi per ordi-
nem ad accidentalem, nec vita accidentalit quo-
ad motum localem est distincta à sensitiua, & ap-
petitiua tamquam nouum genus vitæ, sed tan-
quam pars (vt sic dicam) eiusdem vitæ: seu tan-
quam quædam operatio, consequens alia eiusdem
vitæ. Eademque ratione diuersas perfectionis in
tali motu solum sequitur ex animabus magis, vel
minus perfectis, vel eodem gradu animæ sensiti-
uæ contentis. Et ideo non magis videtur sufficiens
ad multiplicandum gradus, vel modos viuientium,
quam animarum: nec viuientium vita acciden-
tali, magis quam substantiali. Propter quod (sal-
ua Philosophi authoritate) quod ad rem spectat,
non censeo esse maiorem rationem multiplicandi
illa membra sub ratione, aut nomine animarum,
quam viuientium, & fortasse ab Aristotele solum
fuit ille gradus animalium se mouentium distin-
ctè numeratus, quia ad tradendam doctrinam de
gradu perfectionis taliu animalium, & ad expli-
candum specialiter potentiam motiuam perfectæ
vitæ est illa partitiõ accommodata.

Et ita responſum eſt ad alteram rationem du-
bitandi. Nam quod quedam animalia non ha-
beant omnes ſenſus, quibus animalia perfectæ
prædita ſunt, parum refert ad multipliciſſos gra-
dus animarum: quia omnes illi ſui ſenſus
comprehenduntur, nec diſtinguuntur in alio-
ri modo abſtrahendi à materia in ſua operatione,
ſed ſolum in maiori, vel minori perfectione ſpeci-
fica ſubalterna, vel vltima eſſendi modi, & gra-
dus animæ. Opinio autem illa negans vniuerſa
ſolum ſenſum tactus habentia eſſe ſimpliciter ani-
malia, vel habere animam ſenſitivam abſolutè, &
vniuocè (vt ſic rem explicem) Ariſtoteſi aperte re-
ſurgat, & ab omnibus merito reiicitur: quia vel
diſputat de nomine, & ſine fundamento mutat
communem loquendi modum: vel ſi rem iſtam ſpecie-

10
Responsio
una pro 2.
parie in eo
dem num. I.

11
Responsio al-
tera.

12
Ad confirm.
in fide eius-
de m n n m, I.

SVARE Z
de Angelis, o
re 6. d. rium, e
anima.

D. V. 2.

spectemus, falsò dicit, vel animam, quæ principium est sentiendi per solum tactum, non esse nouum gradum animæ, superantis gradum animæ purè vegetantis, cum habeat modum operandi abstractiorem, & nobiliorem. Vel si principium illud est in altiori gradu animæ, non esse simpliciter animam sentientem, & verum animal constituturè, cum sensus tactus simpliciter sufficiat ad sentiendum, & cognoscendum, & in hoc cum cæteris sensibus propriè, & vniuocè conueniat. Itaque solum inde colligitur alia subdiuisio animæ sensitivæ in perfectam, & imperfectam, quæ alterius diuisionis sufficientiæ non obstat, vt iam adnotauimus. Probat autem obiectio illa, non magis esse multiplicandos gradus viuientium propter maiorem, vel minorem vim se mouendi localiter, quam propter virtutem sentiendi pluribus, vel paucioribus modis, vel vno tantum.

Ad vltimam verò difficultatem de anima concupiscente, responsio clara est ex dictis: illa enim, non est distincta à sentiente, & rationali, quia in vtraque est appetituum principium, quod idem est, ac concupiscentis generatim sumptum. Iam verò declaratum est, cur appetituum non constituat gradum animæ peculiarem, etiam si sit speciale genus potentie. Vnde illa diuisio Platonica triplicis animæ in concupisibilem, irascibilem, & rationalem, non est diuisio animarum, sed potentiarum animæ, & in ea ratione non est integra, nec multum philosophica: videtur autem excogitata, & accommodata ad explicandos affectus, & morales modos operandi animæ humanæ, vt in lib. 3. & 5. tractando de appetitu sentiente, & rationali videbimus.

CAPVT VIII.

An diuisio animæ in dicta tria membra, sit vniuoca, vel qualis sit.

DVæ sunt difficultates in hoc capite breuiter explicandæ: prior est de vniuocatione diuisionis, quæ supposita, nascitur alia de qualitate diuisionis. Circa priorem, non est difficultas de anima vegetatiua, & sensitiva inter se collatis: omnes enim fatentur vniuocè conuenire in ratione animæ, quia & definitiones vtrique simpliciter, & cum omni proprietate conueniunt, & nulla ratio æquiuocationis, vel analogiæ in eis inuenitur. Dices inueniri ordinem, quia anima sensitiva non est actus corporis, nisi media vegetatiua. Respondet, nihil hoc obstat vniuocationi, quia non obstante illo ordine, anima sensitiva est perfectior in ratione animæ, quàm vegetatiua, quia & perfectius actuatur corpus, & nobilioris operationis principium est: & non participat rationem animæ a vegetatiua, nec per ordinem ad illam, sed potius supponit illam, vt minus perfectam, & quasi dispositionem, & potentiam, comparatione ipsius: sicut numerus maior supponit minorem, & figura quædam solet aliam supponere, & nihilominus in genere numeri, & figura inter se conueniunt. Itaque hac parte supposita, difficultas est de anima rationali. Multi enim censent, non esse vniuocè animam cum cæteris, quod potest modis oppositis cogitari, nimirum, vel quòd anima prius dicatur de alijs duabus, quàm de rationali, vel e contrario, q̃ prius de rationali, quàm de cæteris.

Prima ergo opinio erit, animam analogicè dici de rationali anima cõparatione aliarum. Nam licet anima rationalis, seu principium intelligendi in homine in genere entis, & substantiæ, sit nobilior cæteris animabus: vt authores huius sententiæ supponunt, estque satis per se notum, euidenterque ex discursu huius libri constabit: nihil-

ominus aiunt, in ratione animæ minus propriè, & analogicè esse animam. Ita sentiunt in lib. 2. de Anim. Auerroes text. 7. & ibi Themistius, ac Simplicius text. 1. & 7. & Philopontus. Quorum opinio probari potest ex Arist. 2. de Ani. cap. 2. text. 21. dicente, Videsus hoc animæ genus esse diuersum, idque solum perinde, atque perpetuum ab eo, quod occidit, seuungi separarique posse. Vbi non de sola potentia intellectus, sed de ipsa anima intellectiua loquitur. Nam intellectus ipse nec vniuocè, nec analogicè animæ dici potest: cum ergo dicitur esse alterius generis, indicat non esse animam vniuocè, nec eiusdem rationis cum alijs. Addi etiam potest, quòd libro sexto Topicor. capite quinto, vitam intellectu æquiuoca ponit, eo quòd in plantis, & in alijs, non eadem ratione inueniatur.

Ratio verò huius opinionis videtur fuisse, quia anima intellectiua, aut non informat substantiam, aut si informat, longè aliter, quàm cætera: Primò, quia non communicat materiæ totum suum esse eo modo quo aliæ formæ: quia ita illud communicat, vel materiæ, vel composito, vt sibi absolute retineat: nam ita informat, vt in suo esse subsistat, & sic non tantum est, quo aliud est, sed etiam quòd est, tamquam in suo esse subsistens, quòd aliæ animæ non habent: sed omnino sunt actus, quasi immergi materiæ, & non subsistunt, nec sunt simpliciter, quòd est, sed quo aliud est. Secundò, quia in modo productionis suæ quædam analogia cernitur. Nam sola rationalis anima fit per creationem, aliæ per eductionem. Vnde aliæ non producantur, sed producantur rationalis verò non solum per se producit, sed etiam creatur, qui est altior effectus nis modus, & fortasse analogus, cum sit proprius Dei, cui nihil est vniuocum cum creaturis. Tertiò ex modo operandi eadem inæqualitas cernitur: quia anima rationalis, vt talis est, operatur independentè ab organo corporeo, quòd aliæ animæ non habent: ergo signum est, non ita propriè, & verè informare corpus, etiam vt rationalis est, ac subinde non esse tam propriè animam.

Veruntamen hic modus dicendi, vel errorem in fide supponit, & in eo fundatur, & ideo erroneus est, vel certè si admittit veritatem fidei, doctis animam rationalem esse veram, ac propriam formam corporis, est illa opinio improbabilis in Philosophia, quia non consequenter loquitur, nec probabiliter fundatur. Et nihilominus in Theologia censuram grauem metetur: quia valde probabiliter aliquid fidei contrarium ex illa inferri potest. Declaro breuiter singula: quia si sententia illa supponit, principium intelligendi in nobis non esse veram, ac propriam formam corporis, consequenter quidem dicit, non esse vniuocè animam cum cæteris: imò dicere debet, potius æquiuocè, quàm analogicè vocari animam, vel saltem non esse animam intrinsecè, & formaliter, sed tantum per quædam proportionalitatem, & metaphoram, valde extraneam: vt in capite primo notatum est. Illud autem fundamentum hæreticum est, & contra euidentem rationem philosophicam, vt infra ostendetur.

Si autem hæc opinio in illo fundamento non nititur, sed concedit animam rationalem esse veram formam substantialem humani corporis: sic euidenter docet falsum, dum negat esse verè, ac propriissimè animam: ac subinde ex eo capite est etiam vniuocè animam. Probatur hoc cõfessionibus, primò, quia si verè, ac propriè informat, conuenit propriè cum alijs formis substantialibus in communi ratione formæ substantialis: ergo ex hac parte nulla colligi potest analogia. Secundo, quia est verus actus corporis potentiæ vi-

1. Eius fundam. ex locis Aristotelis.

3. Fundam. bipartitum. 1. Pro illo est.

2. Cõtrariè.

Tertiò.

4. Prædicta opinio multè ex capitulis damnatur.

Et ideo hæreticam, si velis animam humanam, non esse vni-ram corporeæ formam.

5. 1. Esse falsam, 2. esse admittendam esse veram formam.

Primo.

Secundo.

tam